

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

ΤΟ ΓΕΝΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΦΩΚΙΕΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Είμαι η Αγγελική του Καπετάν Νικολή Πολύτη η κόρη.

Γράφω την ιστορία της Μικράς Ασίας τώρα, το 1995.

Το 22 ήμουν ένα κοριτσάκι 6 έως 7 χρονών. Ότι θυμάμαι θα γράψω.

Είμαι του Καπετάν Νικολή Πολίτη από τις Νέες Φώκιες της Σμύρνης.

Ο πατέρας μου ήταν Καπετάνιος. Είχαμε ένα μεγάλο καϊκι. Το είχε ονομάσει ο πατέρας μου " Πανούσα ", επειδή έλεγαν την μητέρα μου Παναγιώτα και επειδή την αγαπούσε πολύ ονόμασε το καϊκι.

Ήμασταν 6 άτομα παιδιά και ο πατέρας και η μητέρα. Γράφω ότι θυμάμαι.

Ο πατέρας μου ήταν από την Κωνσταντινούπολη και ήλθε στις Φώκιες και παντρεύτηκε λέγανε την ωραία Παναγιώτα. Ζούσαμε πολύ καλά διότι είχαμε πολλή περιουσία. Ο πατέρας μου ήταν μοναχοπαίδι. Είχαμε δύο σπίτια. Το ένα ήτανε στο Φαρδί Σοκάκι και το άλλο έξω από την πόλη. Ήτανε μονοκατοικία.

Η πρόσοψη του ήταν με 4 καμάρες. Στη μεσαία καμάρα ήταν η πόρτα. Μόλις έμπενες ήταν ένα μεγάλο χαγιάτι και στο καθιστικό είχαμε ένα μεγάλο τζάκι και ένα παράθυρο που έβλεπε τη θάλασσα. Δίπλα ήταν μια μεγάλη κουζίνα και ένα μεγάλο ντουλάπι. Δίπλα στην κουζίνα ήταν η σκάλα και έβγενες σε ένα μεγάλο χαγιάτι. Από αριστερά ήταν του αδελφού μου που τον λέγαμε Θανάση. Μετά ήταν το μεγάλο δωμάτιο που κοιμότανε η μητέρα και ο πατέρας ή οι μουσαφίρηδες όταν είχαμε μουσαφίρηδες. Ήταν στολισμένο με ένα μεγάλο καθρέφτη, μια μεγάλη ντουλάπα που βάζανε τα στρώματα και τα παπλώματα και αυτά τα σκεπάζανε με μεγάλη κουρτίνα. Το λέγανε Γιουκλούκη και δίπλα ήταν ένα δωμάτιο που ήταν αποθήκη. Βάζαμε τα σύκα, τα καρύδια, τις σταφίδες, τη ξερή μουσταλευριά, το λάδι, το πετημέζη, τα σουζούκια.

Ο πατέρας μου είχε 400 δένδρα ελιές, είχε ένα αμπέλι στα 3 πηγάδια και το άλλο στα Μερσουνάκια. Εκείνο ήταν πιο κοντά στην πόλη και πηγαίναμε το καλοκαίρι, εγώ και η αδελφή μου. Κοιμόμαστε στο κάτω το καθιστικό. Η αυλή μας ήταν χοχλάδια της θάλασσας. Σχημάτιζε μαργαρίτες. Γύρω γύρω είχε παρτέρια που φύτευε η μητέρα μου κατηφέδες και βασιλικά. Από έξω ήταν τσιτσιφίες. Όταν ανθούσαν μοσχομήριζε ο τόπος η δε θάλασσα ήταν σαν 100 μέτρα από το σπίτι μας και όλη η ακρογιαλιά ήταν ανεμόμυλοι που αλέθανε το σιτάρι.

Αυτά για το σπίτι μας.

Τώρα θα γράψω για την Καταστροφή. Την νύκτα βγένανε στα παράθυρα και βλέπανε στα βουνά φωτιές. Άρχισε ο κόσμος να φοβάται. Η μητέρα μου δεν ήξερε τι να κάνει γιατί ο πατέρας μου έλειπε ταξίδι. Το δεύτερο βράδυ μαζεύτηκε όλη η γειτονιά στο δικό μας σπίτι. Θυμάμαι που κάνανε μια τούρκικη σημαία με το μισοφέγγαρο και τη βάλανε στο παράθυρο για να δούνε οι Τούρκοι. Το ίδιο βράδυ ήλθε ο πατέρας μου. Μας ήπε να μην φοβόμαστε. Κλειστηκαμε στο σπίτι.

Ξαφνικά πλάκωσε το τούρκικο στρατό. Ακούγαμε ντούπανα, ντουφεκιές, τραγούδια. Τα άλογα χηλιμητρούσανε. Δεν μπορώ να σας πω το τι

γινόταν.

Τότε σηκώθηκε ο Πατέρας μου να πάη να δη το καϊκι για να φύγουμε. Η μητέρα μου δεν τον άφηνε και της είπε θα πάω από άλλον δρόμο. Πήγε αλλά το καϊκι το είχανε καταστρέψει. Δεν είχε ούτε κατάρτια ούτε πανιά ούτε μηχανή. Μας λέει θα πάμε στον Ασματερέ, εκεί ήταν ένα λιμανάκι και ίσως βρούμε καϊκι να φύγουμε για τη Μυτιλήνη.

Φύγαμε από τα βουνά. Εμένα με σύκωνε ο αδελφός μου στην ράχη του. Νύκτα ήτανε. Τα βουνά ήταν τόσο άγρια. Φωνάζανε τα σκυλιά, τα τσακάλια. Τα σκυλιά από τα εξοχικά σπίτια τρέχανε. Τα αγριογούρουνα μουκρήζανε τα ζητλάνια. Λες και θα χαλούσε ο κόσμος.

Αμίλητοι φθάσαμε στο λιμανάκι αλλά δεν υπήρχε τίποτε. Μόνο τα ζώα του κόσμου φωνάζανε λες και είχανε καταλάβει τον χωρισμό από τους δικούς τους.

Την άλλη μέρα οι Τούρκοι κατασκήνοσαν σε ένα χωράφι πολύ μεγάλο που το λέγανε Σητσακτερέ και αρχήσαν και κατεβένανε στην χώρα. Μαζεύανε τον κόσμο. Άλλον σκωτόνανε, άλλον κοπανούσανε με τα ντουφέκια. Τους άλλους τους ρίχνανε κατω και τους πατούσανε στην κοιλιά και οι ανθρωποι κάνανε εμετό. Εμείς είχαμε φύγει κρυφά και μπήκαμε σε ένα μεγάλο σπίτι αλλά μας βρίκανε. Κατεβάσανε τον Πατέρα μου, τον βγάλανε το σαβλάρι του, το σακάκι του, τα παπούτσια του. Του πήρανε τη μεγάλη σακούλα με τα λευτά και τα χρυσαφικά και μας βάλανε μαζή με άλλους που μαζεύανε από τα σπίτια τους.

Μας πήγαν σε ένα χωριό που το λέγανε Τσακμακλή. Μας αφήσανε σε ένα χωράφι και αρχήσανε να μαζεύουν τους άνδρες. Πήρανε τον Πατέρα μου τον αδελφό μου και όλους. Μετά ακούσαμε τα πολυβόλα. Μας λέγανε όλοι ότι τους σκοτώσανε. Από τότε δεν τους ήδαμε.

Το ίδιο βράδυ πήρανε την αδελφή μου στα βουνά. Πέρνανε τα κορίτσια. Την αδελφή μου την πήρανε τέσσερις. Ήχε μακριές πλεξούδες. Οι δυό την πιάσανε από της πλεξούδες και οι άλλοι δύο από τα πόδια.

Το τη γινότανε εκείνο το βράδυ δεν λέγεται.
Χαλούσε ο κόσμος. Φωνάζανε τα κορίτσια,
κλέγανε η μάνες τους, φωνάζανε, βουήζανε τα
βουνά. Εγώ με ήχε η μητέρα μου κάτω από το
φουστάνι της και έτρεμα σαν το φύλλο.

Η μητέρα μου σηκώθηκε και φώναζε παιδι μου
Κατερίνα που σε πάνε και ένας τούρκος της
δείνη μια με το ντουφέκι και πέφτει και σπάη
το κεφάλι της. Τρέχανε τα αίματα. Εγώ σήκωνα το
φουστανάκη μου και τη σκούπιζα.

Την άλλη μέρα μας πήρανε από κη και αρχήσαμε
να βαδίζουμε από βουνά όχι από δρόμους. Μας
είχανε πάρει τα παπούτσια μας και τα βουνά
ήτανε στρομένα από ακάθια. Ήταν αδύνατο να
βαδίσουμε. Εκεί ήτανε το πολύ ξύλο η κλοτσιές.
Βαδίζαμε το βράδυ. Φθάσαμε σε ένα χωριό που το
λέγανε Τσακμακλή. Ήτανε ελληνικό χωριό.

Εκεί μας χώσανε τον έναν απάνω στον άλλον. Για
να μας βάλουμε μέσα σκοτόσανε 2 παιδια και μιά
γυναίκα και ξύλο με τα καμιτσιά αλήπιτα. Ο
κλαθμός και ο φόβος ήτανε αβάστακτα.

Εκείνο το βράδυ πήρανε και τη μανούλα μου.
Ξέχασα να γράψω. Είχαμε και ένα μοράκη και
όταν την πήρανε κρατούσε και το μορό. Της το
πήρανε και το πετάξανε σε έναν καλαμνιόνα που
ήτανε λήμνη η πάει και αυτό τη δε μανούλα μου
την φέραν. Να σκευτήτε τον πόνο της και τα
δάκρυα της.

Έμεινα μόνο εγώ. Με σκέπαζε με το φουστάνη της
σαν τη κλώσα που βάζει τα πουλάκια της κάτω
από τα φτερά της.

Κάνω πολά λάθη γιατί δεν μπορώ να γράψω από τα
δάκρυα και τον πόνο που έχω. Μου έχουν μείνη
απόθέματα. Είνε μεγάλος πόνος να μήνης ορφανό
τόσο μικρό και στα τούρκικα χέρια. Παρακαλώ
τον Θεό όλα τα παιδάκια να έχουν υη μανούλα
τους. Να μην πονέσουνε σαν εμένα.

Άκουγα μανούλα που φωνάζανε και μαρενόμουν
σαν το φύλλο που πέφτη από το δένδρο. Το πιο
γλυκό πράγμα του κόσμου είναι η μάνα. Όλα αυτά
τα χρόνια που ζώ δεν τη ξέχασα.

Το δε πρωϊ μας πηγένανε σε ένα χωριό που το

λέγανε Μελεμένη. Το χωριό ήταν κάρβουνο. Το είχανε κάψη η δική μας στρατιώτες όταν πησθοχωρήσανε. Ήταν ελληνικό χωριό.

Μας περάσανε από μέσα για να δούμε που ήτανε καμένη. Εκεί ήπαμε ότι εδώ θα μας κάψουνε και μας χτηπούσανε τόσο άγρια που μας φωνάζανε οι δική μας να σκήβουμε σαν τα πρόβατα. Εκεί κόψανε μιας γυναίκας τη μύτη.

Με τα πολλά φήγαμε από το χωριό. Βαδίζοντας βγήκαμε σε ένα χωράφι που είχε άγριες αχλαδιές και ήταν φορτομένες αχλάδια. Όσα μπορούσανε κόψανε να φάνε αλλά πιο πολύ ήτανε το ξύλο. Συνέχεια βαδίζαμε. Πάμε πιο πέρα που ήτανε ένα αλώνι και αλωνίζανε κουκιά, φασόλια. Μόλις τα είδε ο κόσμος ο κόσμος τρέξανε να μαδίσουνε. Η τουρκή δεν μας έβλεπαν γιατί τα δεμάτια ήτανε πολύ ψηλά. Η τούρκη από μέσα δεν μας βλέπανε. Η τσανταρμάδες ήχανε μπή μέσα στο αλώνη και ληλούσανε τους χωριάτες. Μάδησα και γιο λίγα και όταν καμιά φορά ανάβανε φωτιά τα ψήναμε με την Μανούλα μου και ξεχνούσαμε λίγο την πήνα μας.

Συνέχεια βαδίζαμε δεν ξέρω πόσες μέρες. Πηγέναμε για τη Μαγνησία. Βγένανε και το φωνάζανε ότι πάμε στην Μαγνησία. Είχε άνδρες που ξέρανε τούρκικα και μας φωνάζανε ότι πάμαι στην Μαγνησία να μας βγάλη λόγο ο Κεμάλ.

Και που νομίζεται που μας πήγανε. Σε ένα παλιό εργοστάσιο και μαζέψανε τους άνδρες, τους βάλανε μέσα τους γδύσανε και αρχήσανε και τους χτηπούσανε με τα καμιτσιά. Η άνδρες πηδούσανε σαν ποντίκια. Τους ήχανε μαύρους. Η άνθρωποι πέσανε όλοι κάτω σαν πεθαμένη με βογκητά με κλάματα από τους πόνους.

Το χειρότερο ήτανε ότι μαζέψανε τα γυναικόπαιδα και μας πήγανε σε ένα χωράφι γεμάτο μνήματα από Έλληνες στρατιώτες και σε κάθε μνήμα είχαν βάλει τα δίκoka τους. Εκεί φαντασθητε τι έγεινε. Πέσαν η γυναίκες στα μνήματα φωνάζανε κλαιγανε και από πάνω κλοσιές πέτρες. Σπούσανε δενδρα κλαργιά και τις κοπανούσανε. Πολές μάνες ήχαν χάσει τα παιδιά τους σε αυτόν το πόλεμο. Μα δεν ηπήρχε Θεός ; Δεν υπήρχε κανέννας νόμος για μας ;

Μετά μας πήγανε σε αμπέλη και κόβανε τα φύλα και τα χώνανε στο στόμα να τα φάνε και όποιος δεν τα μάσαγε τον τρίβανε τα μούτρα του στο χώμα. Μια γυναίκα δεν το δεχότανε και της βάλανε φωτιά στο φόρεμα της και καίκε σαν καιρί και δεν αφήνανε κανένανε να πάη κοντά της. Αυτά που κάνανε αυτή η βάρβαρη δεν τα έκανε κανένα κράτος.

Μετά φύγαμαί από την Μαγνησία και μας πηγένανε για μια μέρα όλο από βουνά και αγκάθια. Φθάσαμε σε μια μικρή πόλη. Εκεί ήτανε σταθμός χωροφυλακής. Μας υποδεχτήκανε πολύ άγρια ως συνήθως. Από κάτω από το κτήριο είχε μια χαβούζα με νερό. Το νερό αυτό είχε μέσα ότι βρομνιά ήθελες. Και δεν ήτανε μόνο η βρομνιά αλλά κατουρούσανε και από πάνω. Και χονδρά και ψιλά. Αλλά ο κόσμος ήτανε τόσο διψασμένος που σπρώχνανε της βρομνιές και πήνανε και πλύνανε και τα μούτρα τους και αυτή κάνανε ... (σελ.6) με γέλια και λέγανε πός γκαούρη αυτό θα πεί. Βρόμηκη έλινες.

Η μανούλα μου μαι πήρε και πήγαμε στο χάνι που βάζανε τα άλογα με ένα μέτρο η κοπριά. Κάτσαμε. Χωστήκαμε στην κοπριά για να ζεσταθούμε. Σε λίγο ήλθανε και η άλη. Λέγανε ότι έπεσε και πνήγηκε μια γυναίκα. Αυτό δεν το είδα.

Το ψωμί και το φαϊ το είχαμε ξεχάσει. Αν βρήσκανε στα βουνά καμήλες ψώφιεσ τρέχανε και ξεσχήζανε με τα χέρια και άμα σταματούσαμε σε κανένα χωριό γυρέβανε φωτιά και τα ψήνανε και τα τρώγανε. Η Μανούλα μου δεν έτρωγε... (σελ.6).

Μας πήρανε πάλη από κεί, άλαξαν η στανταρμάδες. Σε κάθε χωριό μας πέρνανε άλη. Μας περάσανε από ένα ποτάμι που είχε λιγοστό νερό αλλά είχε πολλά αγριοσέληνα. Όταν τα είδε ο κόσμος πέσανε με τα μούτρα σαν τα πρόβατα. Δεν έμηνε ούτε φύλο. Εκεί σε κείνο το λίγο νερό πληθήκαμε λουστήκαμε χωρίς σαπούνι βαίβεα..

Πάλη αρχήσαμε την διαδρομή μας. Στο χωριό που πηγένανε μας είπανε ότη εκεί που θα πάμε είναι εληνικό χωριό και είχε έλληνες. Τα λέγανε σε ένα που ηξεραι τουρκηκα και αυτός μας τα έλεγε. Τυχένανε καμιά φορά και καλή Τσανταρμάδες.

Πήγαμε στο χωριό. Ήτανε νύχτα και κήνο το βράδυ έρηχνε χιώνη. Ήλθα η έληνες μας φιλούσα χαϊδέβανε τα παιδάκια και έτση που ήμαστε κου βάρες κουβάρες μας βάλανε όλους κοντά και φέρανε έναν πολύ μεγάλο κηλίμη και μας σκεπάσανε. Μετά ήλθαν την νύκτα πάλη και φέρανε και άλλο κηλίμη και δεν μας πήραξε τι χιώνη. Το πρωϊ φέρανε γάλα ολόκληρα καζάνια ζεστό και ψωμί. Φάγαμεόσο θέλαμε. Μας ρωτούσαν αν είνε καλό το φαή. Δεν ξέραμε τούρκικα. Μας τα εξηγούσε ένας που ήξερε. Μας ρωτούσανε που θα μας πάνε. Μήπως ξέραμε και εμείς λέγανε. Και μας θα μας διώξουνε. Αυτή λέγανε ότι περιμένανε του Βενιζέλου την ανταλλαγή.

Αρχήσαμε πάλη τα βουνά. Το χωριό ήτανε κοντά. Μολης μας είδανε πλάκωσε η τορκιά. Αρχήσανε όλοι νύκτα να πέρνουνε τα κορίτσια. Ψάχνανε με τους φακούς η δε στανταρμάδες φεύγανε και οι χωριάτεςβρίσκανε ευκαιρία. Φωνάζανε τούρκικα άλλην άλλην θα πή στα εληνικάπάρτε πάρτε και κείνο το βράδυ τραβήξανε την Μανούλα μου και έτση που πήγε να συκοθή ήδαν εμένα που με είχε από κάτω από το φουστάνι της. Αρπάξανε εμένα. Από τον πολύ σπαραγμό πού έκανα θυμάμαι πυ έβγαλε το φέση του και μού έκλεισε το στόμα με πήγε πιο πέρα και άρχησε να με ψάχνη αφού με έριξε κάτω. Σκεφτητε εκείνη την ώρα τον σπαραγμό μου και τις φωνές μου και αφού ήδε που ήμουν παιδάκη μου δήνη μια κλωτσιά και με αφήνη.

Εγώ μες την νύκτα δεν ήξερα που πάω. Έτρεχα με κομένα τα πόδια. Από την μια φώναζα εγώ και από την άλλη ερχότανε η μανούλα μου ξεμαλιασμένη να φωνάζη Αγγελική αίμα μου παιδί μου που είσε. Εγώ με τα κλάματα και αυτή μετης φωνές βρεθήκαμε. Δεν ξέρω να την περιγράψω αυτήν την περιπέτια. Εσείς που θα την διαβάσεται μπορήτε να καταλάβεται.

Φύγαμε πάλη από κεί. Μας πήγανε σε ένα άλλο χωριό. Εκεί μείναμε κάτο από μια γέφυρα. Εκεί βρήκαμε σαληγκάρια και τα ψήναμε και τρώγαμαι.

Σε λίγο φέρανε με ένα κάρο δύο σακιά κριθάρη. Μας είπανε να πάρομε. Πήρε ο κόσμος. Πώς τρωγότανε ; Η δε τσανταρμάδες φύγανε και τότε βγήκανε η άνδρες και βρήκανε παλιο τενεκέδες

και ανάψανε φωτιές και καβουρτίζαμε το κριθάρη και τρώγαμε.

Την άλη μέρα χιώνιζε. Μας είπανε θα πάμε στο Ουσάκ. Βαδίζοντας μέσα στο χιόνι αρχήσανε τα πόδια μας και σουβλήζανε. Τότε η Μανούλα μου βγάζη έναν μπούστο πού φορούσε τον κομάτιασε και δέσαμε τα πόδια μας. Μα πόσο να βαστάξη το πανη ;

Βαδίζαμαι μιά νύκτα. Φθάσαμαι μέρα. Μας βάλανε σε κάτι μεγάλους σταύλους που βάζανε οι στρατιώτες τα άλογα. Η κοπρια ήτανε ένα μέτρο. Εμείς χωστήκαμε να ζεσταθούμε. Σε λίγο μας βγάλανε έξω και μας δώσανε γαλέτα σκουλικιασμένη. Εμείς τη φάγαμε και μας έπιασε μια διάρρηα που δεν προλαβέναμε. Εκεί πέθαναν πολλά παιδιά.

Εκείνο το βράδυ ήλθανε πολύ τούρκοι και πέρνανε γυναίκες να τις βιάσουνε και μια γυναίκα έριξε τον τούρκο κάτω και τα έκανε στα μούτρα του.

Το πρωί ήρθε ο τούρκος και τη γύρεβε. Κανένα βαίβεα δεν μαρτύρισε. Όλοι λέγανε καλά τον έκανες.

Από κεί πάλη πήραμε τον δρόμο. Μας ήπανε πάμε για τη Κόννια. Βαδίζαμε πολλές μέρες χωρίς νερό χωρίς ψωμί.

Καπια μέρα φθάσαμε. Μας βάλανε σε ένα χάνη ως συνήθως. Ξέχασα να γράψω. Δεν μας πήγανε στην Κόννια. Σε χωριό του ηκοννίου. Εκεί ήρθανε η τούρκοι και βιάζανε της γυναίκες μροστά στους άνδρες τους τα παιδια τους. Σηκοθήκανε δύο άνδρες να τους σπρόξουνε αλλά τους πήρανε και δεν ξέρουμε τη έγιναν.

Εκεί σε αυτό το χωριό καθήσαμε πάλη σε έναν σταύλο με πάπλωμα την κοπριά. Η μανούλα μου με είχε στην αγκαλιά της και κοιμόμουνα.

Ηλθε κοντά ένας τούρκοσς και με τραβά από το χέρι και μου έλεγε να σηκωθώ αλλά με καλό τρόπο. Εγώ δεν σηκονόμουν. Από τα τόσα που έβλεπα έσφηγκα πιο πολύ την μανούλα μου και έκλεγα. Στο τέλος ήλθε κοντά μας ο άνθρωπος που ήξερε τούρκικα και του ήπε ο τούρκος ότι

θέλη να με κάνει παιδί του.

Εκείνη την ώρα καταλαβέnete τη εγείνε. Με έσφηξε στην αγκαλιά της και θυμάμαι το λόγο που μου είπε. Πήγεναι παιδάκι μου. Εγώ θα πεθάνω και που θα μήνης. Δεν έχουμε πιά κανένανε και όταν τελιωσει ο πόλεμος να έλθεις στην Σμύρνη. Ο τούρκος έφυγε καισε λίγο ήλθε με ένα άλογο και έδωσε στην Μανούλα μου ψωμί και σουτσούκια. Αυτόν τον χωρισμό δεν θα τον ξεχάσω.

Με καθήζη εμένα στα καπούλια του αλόγου. Καβάλισε και αυτός. Με έκανε νόημα να τον κρατώ. Το χωριό ήτανε μακριά. Στον δρόμο κατέβηκε να κάνει το νερό του. Εγώ έκλεγα και έλεγα τώρα θα με σκοτόση. Αυτός έβλεπαι ότη φοβόμουναι και με χαϊδεβε. Αλλά στα καπούλια του αλόγου ήχε βάλη ένα χαλάκι και αυτό με πλήγωνε και γώ άρχησα να κλέγο. Αυτός το κατάλαβε που πονούσα και κατέβηκε και κατέβασε και μένα και ήδε τα αίματα. Βγάζη ένα μαντήλη και τα σκούπησε και έβαλε το μαντήλι στο χαλάκι και φήγαμε.

Φθάσαμε στο χωριό βραδυ. Εξω από το χωριό ήτανε το σπίτι. Κατέβηκε αυτός κατέβασε και μένα. Εδесе το άλογο στης πόρτας τον χαλκά κτυπάη την πόρτα. Της μίλησε τούρκικα. Ανήγει λίγο την πόρτα και βγένη μιά γριά κουκουλομένη με μαύρο μαντήλη. Της είπε κάτη λόγια και με φίλησε και έφυγε. Όταν μπήκα μέσα βγήκε από ένα δωμάτιο μιά κοπέλα και μολης με είδε έπιασε την μήτη της ότι βρωμάω. Αμέσως άναψε η γριά φωτιά και ζέστανε νερό να με πλήνουνε. Πολεμούσε η γριά να λύση τα μαλλιά μου. Είχανε τόσα αγκάθια και ψήρες που η γρηά όλο μιλούσε. Εγώ δεν ήξερα τη έλεγε για να σας το γράψω.

Ο τούρκος ο μπαμπάς ερχότανε κάθε εβδομάδα και μου έφερνε ζαχαρωτά. Με κάθηζε στα γόνατα του αλλά αυτή δεν παρουσιαζότανε. Μόνο με την γριά μηλούσε. Με έλουζε κάθε μέρα η γριά. Όταν τελείωνα πήγεναι σε ένα κηπαράκη που είχε ήλιο για να ζεσταθώ. Εκεί εύλεπα τα πουλάκια και έκλεγα και τους έλεγα πουλάκια μου που είναι η μανούλα μου. Γιατί με έφεραν εδώ;

Ημουν πολύ άρωστη και με βάζανε με το ζόρη να

τρώω. Το φαή τους ήτανε όλο πράσα. Μόλις έτρογα δύο μπου κές αμέσως έτρεχα να κάνω αιμετό. Ετρεχε η κόρη και με κτηπούσε με ένα σχηνεί. Η γριά τη μάλονε. Εφεβγα ή πλάγιαζα σε μιά γούνα. Εκήνει η γούνα ήτανε το στρόμα μου και το πάπλωμα μου.

Μιά μέρα μου έδωσε ένα λαηνή και με έδηξε το πηγάδη να φέρω νερά. Πήγα στο πηγάδι και βλέπω έναν κουβά. Πώς να ρίξω τον κουβά να πάρω νερό; Εγώ δεν ήχα πνοή επάνω μου. Εβλεπα γύρο γύρο ήσως έλθει κανής να μου γεμώση το λαηνάκη.

Το πέρνω το λαηνάκη και πάω στο σπίτι. Ερχεται αυτή βλέπη το λαηνάκη άδιο το αρπάη με πολύ θυμό και το κοπανάη μπροστά στα πόδια μου και μετά πέρνη το σχηνή και με κοπανούσε σαν αφηνιασμένη και με εύρηζε κιαβούρ. Αυτή με έστηλε στο πηγάδη για να πνηγώ. Δεν με ήθελε. Αυτή ήτανε μεγάλη γυναίκα. Ή χήρα ή γεροντοκόρη και ζούσε με την μάνα της. Η γριά με έφερνε σύκα ξερά. Τα ήχανε μέσα στο λάδι και τα τρώγανε μα εγώ δεν μπορούσα να τα φάγω. Τα άφηνα εκεί. Εγώ ήθελα λίγη σούπα ζεστή λίγο γάλα. Αυτά ήχα στο μυαλό μου.

Τώρα θα πάω σε άλλη περιπέτεια. Μιά μέρα εκεί που ήμουνα στη γούνα βλέπω την χανούμ και έβαφε το πρόσωπο της με μπογιές κόκκινες. Εβαζε ελιές μαύρες και μετά έστρωσε δύο προβγιές από καμήλα. Την μία από την μία και την άλλη από την άλλη μεριά της πόρτας και στάθηκε στην μία προβιά κουκουλομένη με ένα μεγάλο τούλη κόκκινο και περίμενε. Μόλης νύχτοσε άκουσα να ψάλουν η χοτσάδες. Μπένη μέσα ο γαμπρός και κάνανε ναμάζ προσευχή. Μετά πάη κοντά της και σηκώνη το τούλη και την πέρνη αγγαληά και πάνε στον ότα (;) δωμάτιο.

Μετά από λίγες μέρες μου λήη ο τούρκος θα πάμε μαμά. Όταν άκουσα εγώ μαμά το κατάλαβα και έπεσα στην αγκαλιά του και έκλεγα. Αυτή θύμοσε και με αρπάη και με πετά πέρα. Ο τούρκος την μάλωσε. Μετά με γδύνη και πέρνει το φουστανάκι από τον τήχο που το είχε πετάξη. Μου το βάζη. Ήτανε μες την βρόμα και ψήρα και μου το φόρεσαι.

Με πέρνη ο τούρκος να φύγουμε. Όταν εύγενα μου δείνη μιά κλωτσιά. Απ έξω ήτανε ένα κάρο με

βόδια. Με βάζει ο τούρκος και πέφτω στο κάρο. Είχε πολύ κρίο. Βγάζει το μανδύα του και με σκεπάζει. Μου είπε να κοιμηθώ μα εγώ είχα την χαρά που θα που θα πάω στην μανούλα μου.

Πηγέναμε ώρες πολλές. Φθάσαμε στο Ηκόνιο. Ανεβήκαμε της σκάλες. Μου κάνει νόημα να περιμένω. Εκεί ήτανε αστυνομία. Πήγε μήλησε για μένα. Φεύγει ο τούρκος. Εγώ στεκόμουνα και περνούσανε η τούρκη και μου λέγανε τεσλήμ;

Εγώ δεν ήξερα και έκλεγα. Νόμιζα ότη έλεγαν θα σε σκοτόσουνε;

Σε λίγο έρχεται ο μπαμπάς έτση τον έλεγα και μου φέρνη σε μία μανδήλα σαν αυτή που φοράη ο αραφάτ. Είχε ένα μεγάλο ψωμί ένα κομάτι τυρί και μου βάζει στην τσέπη μου επτά πανκανότες(;). Με φήλισε στο κούτελο και έφυγε. Μετά ήτανε το μαρτύριο. Έρχεται ένας τσανταρμάς και μου λέει ... σύκο. Εγώ δεν ήχα δύναμη και καθόμουνα χάμου. Απέναντι στο κονάκι ήτανε ένας μεγάλος σταύλος. Βγάζει μια μεγάλη κληδαριά και με πετάη μέσα. Σκοτάδι. Σταμάτησα λίγο να δώ που να ακουμπήσω. Από το κλάμα δεν έβλεπα. Είχε ένα παραθυράκι στενόμακρο. Από κεί έμπενε λίγο φώς. Εγώ πασπατόντας βρήκα ένα παχνή με άχηρα. Ανέβηκα και λούφαξα στα άχηρα. Αλλά είχα το τυρί και τα ποντήκια πηδούσαν πότε επάνω στο κεφάλι μου πότε στην πλάτη μου. Εκεί ήτανε ο μεγαλύτερος φόβος. Σκέφτηκα και άδιασα την μαντήλα στο παχνί και τυλήχτικα γιατί είχε πολύ κρίο. Το τρομερό δρά που πέρασα ήταν αυτό. Δεν θυμάμαι πόσες μέρες έμεινα εκεί μέσα.

Μιά μέρα ανήξανε την πόρτα και με φώναζε ένας τσανταρμάς. Πλησίασα κοντά του. Κηζ κηζ δηλαδή κορίτσι. Μα εγώ από το σκοτάδι δεν έβλεπα. Εκεί μπροστά στην πόρτα ήτανε ένα σηντρηβάνη. Πέφτω μέσα στα νερά και στις λάσπες. Δύπλα ήτανε η γυναικίες φυλακές. Με ήδε μία γυναίκα που έπεσα. Από το σιδερένιο παράθυρο φώναξαι τον τσανταρμά. Δεν ξέρω τι του ήπε. Με μιά κλιδάρα άνηξε και μέ πήρε η γυναίκα. Αμέσως εύγαλε τα ρούχα μου και με έκανε μπάνιο. Έπληνε τα ρούχα μου και με τήλιξε με ένα σεντόνι. Μετά ετοίμασε να φάμε. Το φαί ήτανε κουκιά αλλά εγώ δεν μπορούσα να φάω και μου έκαμε τσαϊ. Το ήπια με λίγο ψωμί.

Σε λίγες μέρες φέρανε πρόσφυγες από τα Κούλα.
Σε λίγο ανοίγει την πόρτα της φυλακής και
φωνάζει στην γυναίκα να κατεβό. Εγώ τους ήδα
από το παράθυρο και χάρικα πολύ. Με πέρνη ο
τσανταρμάς . Με ρήχνη σε αυτούς. Δυστυχώς δεν
ήτανε η μανούλα μου αυτή. Μηλούσανε τούρκικα.
Πήκενα στον έναν με διώχνανε. Πηγαίνα στον
άλλον το ίδιο. Τότε ζάροσα σε μιά γωνιά. Όταν
βράδιασε άρχισαν η τούρκοι με τους φακούς και
γυρέβανε κορίτσια. Τότε ένας από τους
πρόσφυγες αρπάη εμένα και με έδωσε τούρκο.
Σκεφτήτε τή έπαθα εκείνη την ώρα. Έτρεμα και
φώναζα μανούλα μου που είσαι να με πάρης. Τότε
ο τούρκος με στίνη όρθια μέ έψαξε παντού και
με παρατάη και φεύγει. Εγώ από τήν τρεμούλα
που είχα δεν ήξερα πού πήγενα. Από τις φωνές
μου με άκουσε αυτός που τους φύλαγε και ήλθε
καί μέ πήρεκαι με έρηξε πάλη μαζή τους. Κανείς
δεν γύριζε να με δή. Ήτανε πολύ σκληρή
άνθρωποι.

Το πρωϊ ήλθε ο παπάς του Ηκονίου. Από το Ικόνιο
δέν ήχανε φύγη η ρομνή. Περιμένανε την
ανταλαγή του Βενηζέλου. Ο δε παπάς ρώτησε τον
φύλακα αν μπορή να με πάρη σπίτι του και ο
φύλακας ήπε να τήν πάρης. Τήν άλη μέρα θα
φήγουνε. Με πήρε ο παπάς. Πήγαμε σπίτι του. Μού
μιλούσανε ελινικά. Με περιπηθήκανε πολύ. Με
λούσανε με φοραίσανε καθαρά ρούχα το δε πρωϊ
ήθελε ο παπάς να τού πώ πώς έχασα τους γονους
μου. Το ήπα μερικά όπως έχω γράψη στην αρχή της
ηστορίας μου. Μου είπε ο παπας. Τώρα θα πάτε
στο Εσκησεχήρ μετά αφχονκααραησάρ γιατί είναι
διαταγή του Κεμάλ. Πήγαμε στο αφχονκααραησάρ.
Εκεί ήτανε πιό ήρημη η τούρκη αλλά εμένα με
ήχανε η δική μας. Επηδής δεν ήχα κανένανε με
στέλνανε να πηγένω σαν δουλάκι τους στα
τούρκικα σπίτια να γυρέβω ψωμί αλάτη αλλά εγώ
δεν πήγενα και με διώχνανε από κοντά τους.
Τώρα ακούω για τα παιδιά της βοζνίας της
γιουγκοσλαβίας της κροατίας πόσο τα
φροντήζουνε. Εμάς κανείς δεν μας θυμίθηκε.
Κατόπην εωρτής όταν χαθήκαμε πιά στηλανε τον
εριθρό σταυρόνα μας μαζέψη.

Άς αφήσουμε αυτά. Το δε πρωϊ ήπανε θα πάτε στην
Μερσίνα με το τρένο. Μας βάλανε στο τρένο και
στα μισά του δρόμου μας βγάλανε έξω. Που να
πηγένανε δεν ξέρανε και αυτή. Βαδίζαμε στα
κιουτουρού. Στόν δρόμο βρήκαμε τούρκους με

καμήλες. Ροτήσανε τους τούρκους και μας είπανε από δώ θα πάτε στην Νύγδη. Βαδίζαμε κάπου 2 μέρες. Την ημέρα ήταν κάπως καλά γιατί σταματούσαμε λήγο αλλά τήν νύκτα πού είχε πολύ κρύο; Αυτή είχανε τσουβάλια ρούχα. Εγώ δεν είχα. Μόνο τήν μαντήλα που μου είχε βάλει ο τούρκος το ψωμί. Πόσες φορές έμηνά πήσιο να με σκοτόσουνε αλλά τελευτέα δεν σκοτόνανε. Με σπρόχνανε και συκονόμουν. Δεν άντεχα πιά πρότον με αυτούς τους άπονους άθρωπους που έτηχα και δεύτερον η ορφάνια μου. Δεν είχα διάθεση να ζήσω. Είνε τόσα πολλά πού δεν γράφονται.

Φθάσαμε στην Νύγδη. Μάς βάλανε ως συνήθως σε έναν σταύλο με κοπριές. Ήτανε πρωϊ. Στους δρόμους δεν υπήρχαν τούρκη. Σε λίγο μπήκε ένας Κύριος μέσα καλοντυμένος. Ήτανε ο δήμαρχος στους χρησησιανούς στήν Νύγδη. Ακόμα δεν ήχανε φύγη ή χρησησιανή. Ροτάη αυτούς αν υπάρχει κανένα ορφανό και αυτή δήξανε εμένα. Με ροτάη ο Κύριος από πού είμε. Του είπα εγώ δεν ξέρω τούρκηκα. Με ρώτησε ελινηκά από πού είμαι. Του είπα από τήν Σμύρνη. Με ροτούσε πώς χάθηκα του τα είπα. Όπως τα έχω παραπάνω γραμμένα. Ροτάη τον φύλακα να το πάρω; Ο φύλακας του είπε πάρτω γρίγορα και φύγε.

Φεύγουμε και πάμε στο σπίτι του. Εκεί ήτανε η γυναίκα του. Ήδα μεγάλη στοργή και αγάπη. Με ροτούσανε τή θέλωνα φάω. Μου φτιάχνανε τραχανά. Μόνο αυτό έτρωγα. Σιγά σιγά άρχησα και έτρωγα από όλα. Είχανε μπαστουρμά σουτσούκια καπνηστό κρέας. Είχανε ξερή μουσταλευριά σουτσούκη με καρύδη σταφύδες. Ήχανε πολύ ωραίο γιαούρτι και τυρί. Ζημόνανε για ένα μήνα για να έχουνε ψωμί γιατί κάθε μέρα χιώνιζε και δεν βγένανε έξω. Η σόμπα με ξύλα άναβε το σπίτι στρομένο με χαλιά πού τα φτιαχνανε ή ίδιες.

Αλλά δεν έμεινα πολύ εκεί. Είχε δύο αγόρια και τα είχε στήλη στην ρομανία γιατί ή τούρκη τα σκωτόνανε. Και μιά μέρα λάβανε ένα γράμμα να πάνε και ή γονοίς. Πριν φύγουνε ήλθε μιά κοπέλα πού επεζε ούτη και τραγούδησε τούρκηκα. Θα το γράψω και θα το εξηγήσω.

Ησταμπόλταν ορτασίντα μπεσή τάς νέ ανάμ βάρ νέ παμπερβούρ νέ καρτάς καρά τομπράκ ολσούν

μπενήμ αρκατάς. Θα το εξηγήσω τώρα. Στην πόλη μέσα έχει μιά κούνια πέτρινη και πήγα και δεν βρήκα ούτε μάνα ούτε πατέρα ούτε αδελφια. Το μαυρο χώμα άς γύνει πατέρας μάνα και αδελφή. Στα ελινηκά δεν τεριάζη.

Δεν μπορώ να γράψω τό τή έπαθα εκείνη την ώρα. Με συναφέρανε με νερά και με χτηπίματα. Ήξερα πά τα τούρκικα και ήτανε για μένα αυτό το τραγούδι μαχαιριά. ΄εμαθα πολλά τραγούδια. Τραγουδούσα και πολύ όμορφα και με βάζανε να τραγουδώ για να ξεχνώ.

Μιά μέρα μού είπε ο αρής εφέντης δηλαδή ο Κύριος Αρσητήδης. Αγγελικούλα τώρα που θα φύγουμε θα σε πάω σε ένα δικό μας σπίτι. Είναι πολύ καλή είναι μόνη τους και θέλουνε ένα παιδάκη.

Εγώ στεναχωρέθηκα πολύ. Είχα μάθη μαζή τους. Άρχησαν και ετοιμάζαν τα πράγματα τους. Πριν φύγουν με είπε χεραίτησε τήν Ολιμπία τήν ελισάβετ. Η Ολημπία ήτανε η κοπέλα πού έπεζε το ούτ και ή Ελισάβετ ήτανε η γυναίκα του. Εγώ έκλεγα πρότον πού μιλούσανε ελληνικά και πού είχα στηριχθεί με έληνες.

Με πέρνη ο Κύ Αρσητήδης και πάμε σε αυτό το σπίτι. Τούς μήλισε τούρκικα για μένα και έμηνα εκεί. Περνούσα καλά αλλά εγώ ήχα τον πόνο μέσα μου. Με κάνανε ρούχα παπούτσια. Δεν χαιρόμουνα με τίποτε. Αφού έμεινα αρκετό καιρό κοντά τους μιά μέρα η μητέρα μου έδωσε ένα ταψή και με τα νοήματα με είπε να πάω στον μπαμπά να μού κόψη σταφύλια. Ήτανε το μαγαζή του μπαμπά λίγο πιό κάτω. Ήτανε μαραγκός.

Πάω εγώ του δίχνω τα σταφύλια για να καταλάβη. Τού δήνω το ταψή. Τα σταφύλια τα είχανε κρεμασμένα στο δοκάρη του μαγαζιού μαζή με τής κληματαριές και το τον χειμώνακόβανε για να φάνε. Αυτός δεν έκοψε σταφύλια. Με πέρνη κοντά του και με χαΐδεβε και με φυλούσε. Εγώ σαν παιδάκη δέν κατάλαβα. Όταν έβαλε το χέρι του στό δτήθος μου και πήγε να σεκουμπόση τό φόρεμα μου τότε του δίνω μιά σπροξιά και βγένω έξω. Τρέχω προς τα κάτω.

Εγώ δεν πήγα σπίτι του. Πιό κάτω χτήπησα μιά πόρτα. Ανοίγη μία ηλικηομένη γυναίκα αλλά δεν

μπορούσα να πώ από το τρεχιά και την τρεμούλα πού είχα. Συνήλθα λίγο και ήπα η σταφυράς έτσι τον λέγανε αυτόν. Τότε η γυναίκα κατάλαβε. Της έκανα εγώ με νοήματα ότη με ξεκούμπανε. Η γυναίκα έκαμε τον σταυρό της και έλεγαι ήμαρτον Αλαχήμ Θεέ μου.

Κάθησα με την Ελέν Καπλά. Θυμάμαι πού πηγέναμαι στό αμπέλη και κόβαμε τα βρρίκοκα και τα στα φύλια και τα απλώνανε στό δώμα να ξεραθούνε. Θυμάμαι και τόν χειμώνα πού χιώνιζε και δεν μπορούσαμε να ανοίξουμε τήν πόρτα. Η τουαλέτα είτανε κάτο κάτο στην εξόπορτα. Εκεί είχανε ένα μεγάλο πανί και σκουπιζότανε.

Εγώ τό έβλεπα κάθε μέρα αλλά δεν μπορούσα να το πιάσω. Σκεύτηκα όσο μικρή και να ήμουν. Βρίσκω ένα ξύλο και το πέρνω και πάω πέρα από το σπίτι. Κυλούσε ένας καταράχτης. Βάζω το πανί και το πλακόνω μέ μιά πέτρα να μαλακώση.

Στεκόμουνα εκεί. Βλέπω από μακριά να έρχονται τρείς άνδρες. Ή δύο φορούσανε καπέλα. Ό ένας φορούσε φέση. Ότα ήδα τα καπέλα κάπως χάρικα. Μού μήλισε ό τούρκος. Νεραλήσιν από πού είσαι; Εγώ είπα δέν ξέρω τούρκηκα και αμέσως μού μήλισε ο άλλος μέ τό καπέλο ελινηκά. Από πύ είσε μικρούλα μου. Είπα από τής νέες φώκιες της Σμύρνης. Και πού μένης. Εδό έδιξα τό σπίτι. Μού λέει πάμε. Εξήγησε και στους άλλους.

Πάμε σπίτι. Ή μητέρα δεν ήτανε εκεί. Με ροτούσε όλα όσα έχω γραμένα και μού είπε αν μπορώ να ανοίξω τήν πόρτα. Εγώ ήξερα. Το κλιδή το βάζαμαι σε μιά πλάκα από κάτω. Άνοιξα και μίκαμε μέσα. Μόλησε άνοιξα ήλθε και η μητέρα.

Τής είπανε ότι είνε από τον εριθρό σταυρό και το παιδί θά τό πάρομαι και άν βρεθούν ή δική της θά τό έχεις έτοιμο και θα τό δόσομε. Όταν μαζέψουμε και άλλα παιδιά θά πάρομαι και τήν Αγγελική.

Εγώ πιά δεν κοιμόμουνα από τή χαρά μου. Εντομεταξή μεγάλοσα και σχεδιάζα τα πράγματα αλιώς. Ότι θα βρώ τούς δικούς μου. Έκανα σχέδια αλλά δυστυχώς ήτανε όνοιρα όλα. Μέ ετοίμασε ή Μητέρα και γώ πιά ήμουν όλο χαρά. Ό κύριος Ηκιάδης μέ τον μουσίο Πρώς και τόν

τούρκο φήγανε. Θά πηγένανε στά βάθη της μικράς ασίας να βρούνε και άλλα παιδιά. Ό Κύριος Ηκιάδης μου είπε θα πάμε μέχρη την Καισάρια και θα γυρήσουμε νά πάμε στην Ελλάδα.

Πέρασε αρκετός καιρός και γώ άρχισα να ανησιχώ ότι εμένα με αφήσανε. Στο μεταξύ εγώ αρρώστησα. Πέταξα στο σώμα σπυράκια κόκκινα και στα μούτρα μου. Η μητέρα με κάθησε στον ήλιο και μέ άληβε θιάφη με λάδι. Σελίγη ώρα μέ έπληνε με ζεστό νερό. Μού τό έκανε δύο τρείς φορές και πέρασε..

Πέρασε πολήσ αρκετός καιρός και ήλθανε. Εγώ ήμουνα πάντα έτοιμη. Με πήρανε και πήγαμε στον ουλούκησαν. Στο τρένο τα παιδιά που μαζέψανε δεν τα ήδα. Εμένα με πήρανε μαζή τους.

Ρώτησα τον Κύριο Ηκιάδη που είνε τα παιδιά και μου είπε αυτά πάνε με φορηγό στην Μερσίνα. Εσει θά είσαι μαζή μας. Εγώ πάλυ στεναχωρέθηκα γιατί νόμιζα ότι θα μέ πάνε στην μανούλα μου. Τέλος φθάσαμε στην Μερσίνα. Εκεί που μένανε ο Κύριος Ηκιάδης και ο Μοσίου Πρών. Ό δε τούρκος έφυγε.

Ανεβήκαμε σε ένα πολύ ωραίο σπίτι. Μας καλοδέκτηκε μία γαλίδα. Τήν λέγανε Μαρκκαρήτ ρόση. Μέ αγάπησε πάρα πολύ. Έφεραι τον κουρέα και μου έκοψε τα μαλλιά μου. Μέ κάνανε μπάνιο. Ή ηπεραίτες έφεραν μοδήστρα και μου έραψε πλά εσώρουχα και φουστανάκια και μέ μπανα μά(;) καπελάκη.

Μέ έπερνε μαζή της όπου πήγαινε. Πήγαμαι στά άτανα και από κεί μέ ψώνισε. Μέ πήρε κούκλα που έκλινε τα μάτια της. Μού πήρε βραχιόλια γιάλινα διάφορα χρώματα και άλλα πολλά.

Εγώ πιά σάν παιδάκη ξέχασα λίγο τα περασμένα μου. Ήτανε πολύ καλή Κυρία. Άνδρα δεν είχε. Δεν ξέρω. Είχε μία αδελφή στην Γαλία. Τήν λέγανε ματάν Πλάνσ. Τήν νύκτα όταν μπουμπούνιζε ερχότανε στο δωμάτιο μου και μου έλεγε να μή φοβάμαι. Μού είχε μία άσπρη ποδήτσα και τήν έβαζα όταν τρώγανε. Έπερνα τα πιάτα και τά πήγαινα στην κουζήνα.

Είχε δύο υπηραίτες. Μία μαύρη και έναν μαύρο. Εμένα δεν με άφηνε να τρώγω στην κουζίνη. Όταν φεύγανε στά δωμάτια τυς έτρωγα στην τραπέζαρία. Μέ τούς μαύρους δέν μέ άφηνε νά έχω σχέσης.

Κάθησα στην Μερσίνα δύο χρόνια. Μέ πήγαινε στις καλόγριες και μάθενα Γαλικά. Ή καλόγρηες μέ φωνάζανε Ζοσεφήνα. Στο σπίτι με λέγανε Αντζέλικα. Ερχότανε σπίτι πολύ γάλη και μέ χαϊδέβανε και λέγανε στην Μαματζέλ τρπé λαπτήτ. ωραία είνε ή μικρή. Εγώ μέ τόσα καλά πού είχα κάπως είχα ξεχάση λίγο. Αλλά η Μάνα δεν ξεχνιέται.

Μιά μέρα έστωσα τό τραπέζη έβαλα την άσπρη ποδίτσα μου και τούς περιμέναμε για φαή. Αφού ήλθανε καθήσανε για φαή. Μέ βοήθησε ή Αραπήνα και φέραμε τό φαγητό. Βγάζη ο Κύριος ηκιάδης μία εφημερίδα. Τότε ο Μουσίου Πρών μου είπε. Αντζέλικα ούνβερ τε πούρ. Φέρε μου ένα πούρο.

Μηλούσανε Γαλικά. Εγώ κατάλαβα πού είπε λαπτήτ. Της μικρής.

Τήν Εφημερίδα τήν πήρε στό δωμάτιο του ο Κύριος Ηκιάδης. Σέ λίγο μέ φώναξε. Πήγα εγώ και μου είπε θά σου πώ κάτι. Δέν θά κλάψης όμως. Και μου είπε. Η Αδελφούλα σου βρέθηκε και είνε τώρα στον πειραιά. Σε λίγο καιρό θα πάς και σή. Ανοίγη τήν εφημερίδα και βλέπω την φωτογραφία της. Το τή ησθάνθηκα δέν ξέρω να το περιγράψω. Αλλά η μεγάλη μου ελπίδα ήτανε να βρώ τήν Μανούλα μου.

Πέρασε ένας χρόνος και κανείς δεν μου έλεγε τίποτα. Εγώ ζούσα μέ τήν αγωνία. Ούτε ήθελα να πέξω ούτε κοιμόμουνα. Είχα όλα μου τα πράγματα έτοιμα και περίμενα να μου πούνε θα φύγεις τώρα. Μιά μέρα μου είπε ο κύριος Ηκιάδης θά έλθει ένα μεγάλο βαπόρι και θα σε στείλω στην αδελφή σου. Άλη αγωνία είχα.

Έρχονται πολλά βαπόρια αλλά θέλω μέ τό Λέσβος να φήγης γιατί γνωρίζω τον κηβερνήτη τού βαποριού. Μόλις τελειώση η ανταλλαγή θα φήγεις. Η δε μαματζελ δέν ήθελαι να φύγω. Κάθε μέρα λέγανε για μένα. Μου έλεγαι η μαματζέλ άν κάτσω κοντά της θα μου έδεινε όλοι τήν περιουσία της. Μά εγώ ήμουν μικρή. Δέ καταλάβαινα. Ήθελα

τήν Αδελφή μου.

Μετά τήν ανταλλαγή ήλθε τό βαπόρη. Άκουσα πού τό λέγανε μιά μέρα. Η δέ Μαμαζέλ μού τά είχε όλα έτοιμα γιατί δέ ήταν δυνατόν να μείνω. Ένα μεσημέρη είδα τόν Κύριο Ηκιάδη νά έρχαιται μέ έναν Κύριο. Μέ φώναξε εμένα και ήπαι στόν Κύριο. Αυτό είναι τό κοριτσάκι πού θά πάραυτε. Ο Κύριος με χαίδεψε και είπε θα ταξιδέψουμε μαζή.

Σέ λίγες μέρες φόρτοσε τό καράβι και τόν φέρανε στό σπίτι και τού κάνανε τραπαίζη τό δέ βράδυ φήγαμε όλοι μαζή. Μέ πήγανε στό καράβι. Με χαιρετήσανε όλοι. Η μαμαζέλ δέν μέ άφηνε από τήν αγκαλιά της και κλαίγαμε.

Τό βράδυ ξεκίνησε το καράβη. Εγώ έμενα μαζή μέ τόν Κύριο κοσμά στην καμπήνα του στό πάνω κρεβάτη. Ταξιδέβαμε πέντε μερόνυκτα για να φθάσομαι στόν Πειραιά. Φθάσαμε στόν Πειραιά αλλά δέν βγήκαμε. Μάς είχαν τρείς μέρες Καραντήνα.

Ο Κύριος Κοσμάς Μπούμπουλης μπορή να έχαιτε ακούση τήν Μπουμπουλήνα πού πολέμισε με τούς άνδρες είτανε γιαγιά του. Όταν τελίωσε η καραντήνα φώναξε ο Κύριος Μπούμπουλης έναν ναύτη και τού είπε πάρε την μικρή να τήν πάς στόν Πόρο στό σπίτι μου. Μέ πήρε ο ναύτης μπήκαμε σε μιά βενζηνάκατο και πήγαμε στό Πόρο στό σπίτι τού Κυρίου Κοσμά. Εκεί είτανε η γυναίκα του. Ένα αγοράκη πού είχε τό λέγανε Παντελάκη. Γνίκαμε φύλη. Μέ αγαπούσανε όλοι στό σπίτι και γώ τού αγάπησα. Εύγαλε ο Παντελάκης τά παιχνίδια του και γώ τά δικά μου και παίζαμε. Είχα ξεχάση πιά να κλέω. Τήν αδελφή μου όμως τήν ήθελα. Έλεγα πότε θα μέ πάνε. Μία μέρα ήλθε ο Κύριος Κοσμάς.

Είπε στην Κυρία Βηργενία στην γυναίκα του να μέ πάη σχολείο. Εγώ ήξερα μερικά γράμματα. Στην Νύγδη πού ήμουν με πήγαινε η Ελένκο απλά σε ένα σπίτι πού έκαμε στα παιδιά μάθημα κρυφά. Εκεί έμαθα τήν αλφαβήτα. Μού δώσανε ένα μικρό βιβλίο πού έγγραφε τήν αλφαβήτα. Εγώ έγγραφα και σιλαβές. Τό γάλα τό νερό τό ψωμί και άλες λέξης.

Πήγα και στόν Πόρο σχολείο μέχρι δευτέρα τάξι.

Άρχισα νά αλιλογραφώ μέ τήν αδελφή μου. Στραβά κοτσά τής έγγραφα ότι θέλω νά πάω κοντά της. Καί έτσι έγγραψε η αδελφή μου στόν Κύριο Κοσμά νά μέ πάνε.

Η Κυρία Βηργινία είδε πού έκλεγα καί μού είπε λυπάμε πού θά φύγης. Είσαι καλό παιδί. Η αδελφή σου τί θά σέ κάνει αφού και αυτή είναι υπηρέτρια. Τέλος έδωσε τήν διεύθυνση στόν ναύτη καί πήγα στην αδελφή μου. Όταν ανταμώσαμε τό τί έγινε δέν λέγατε.

Δέν κλαίγαμε μόνον εμείς. Καί όλοι η άλλη όταν είπε η αδελφή μου Αγγελικάκη μου δέν έχουμε πιά κανένανε στόν κόσμο.

Μέ είχε η αδελφή μου λίγο καιρό. Μιά μέρα πήγαμε μέ τήν αδελφή μου στό Ζάπιο. Εκεί πηγένανε όλες η ηπηρέτριες με της άσπρες ποδιές και μέ τά άσπρα σκουφάκια.

Έτηχε νά γνωρήση η αδελφή μου μιά κοπελίτσα από τήν πατρίδα μας. Τήν λέγανε Αλεξάνδρα. Εγώ δέν τήν ήξερα. Φωνάζη η αδελφή μου Αλεξάνδρα. Έρχεται η Αλεξάνδρα κοντά μας. Γνωρηστήκαμε. Είπε η αδελφή μου ότι βρήκα την αδελφή μου αλλά δέν ξέρω πού νά τήν πάω. Τότε είπε η κοπέλα. Μήν στεναχωριέσε Κατερίνα. Τά αφεντηκά μου θέλουνε ένα κοριτσάκη μόνο για τό τραπέζη. Εγώ θά τό πώ. Τό είπε η Αλεξάνδρα. Μέ θέλανε.

Μέ πέρνη η αδελφή μου καί πάμε στό σπίτι. Είτανε οδός Σκουφά 8. Ήτανε ενός βουλευτή Παπαηόάνου. Είχε τήν γυναίκα του καί τρεις κόρες. Είχε πάρη δύο κορίτσια πρόσφηγα βαίβεα καί μία εγώ τρία και ένα αγόρι για τό γραφείο.

Εμένα δέν μέ χώνεβε η μικρή κόρι. Μέ χτένηζε η Αλεξάνδρα καί αυτή μού τά χαλούσε πώς κάνω τά μαλιά μου σγουρά. Αφού ήτανε σγουρά τή κάνω της έλεγα. Μέ κοιηγούσε καί μέ χτηπούσε στό κεφάλη. Αυτό γηνότανε κάθε μέρα.

Άμ τό άλο τό χειρότερο. Μάς πέρνανε μισό κιλό ψωμί νά φάμε μεσημέρη βράδυ. Τό πρωί δέν είχε μπουκιά. Πήναμε τσα". Μόνο τά δικά τους τά κλείδωνε η Κυρία. Ούτε ψωμί έβλεπεσ ούτε τυρί ούτε ελιά. Μιά μέρα φεύγει η καμαριέρα. Κρυφά πέταξε τήν ποδιά της καί έφυγε. Σέ λίγες μέρες έφυγε τό αγόρι. Μείναμε η Αλεξάνδρα καί γώ.

Μιά μέρα μέ πιάνει η Κυρία από τό αυτή και μέ πήγε στην τραπεζαρία και μου είπε θά σου δώσω ένα χαστούκι για νά πής τήν αλήθεια πού πήγε η Καλιώπη και ο κώστας. Τής λέω δέν ξέρω μέ κλάματα και μέ λιγμούς εγώ. Και πράγματι δέν είχε πή σέ κανένανε τίποτα και εξ άλλου σέ μένα θά τόλεγε πού ήμουν μία σταλιά;

Κρατούσεμια ζώνη και τήν χτηπούσε στο τραπέζι. Εγώ μέ τόν κάθε χτύπο έτρεμα. Είχε και στή γλώσσα της μία κρεατοελιά και έτση πού ήτανε θυμομένη μου είχε κάνει όλο σάλια. Ήλθε η αδελφή μου τήν κυριακή νά μέ βγάλη βόλτα μαζή και Αλεξάνδρα. Τά είπαμε.

Λέει η Αλεξάνδρα και εγώ θά φύγω. Έμαθα ότι στην Κρήτη είναι όλο Φωκισανή. Θά πάω και μπορή νά βρώ κανένανε από τους δικούς μου. Αν δέν βρώ θά κάτσω στην Κρήτη. Έμαθα ότι δείνανε τούρκικες περιουσίες στους πρόσφυγες.

Αν μπορέσω νά πάρω θά μίνο εκεί λέη η Αδελφή μου. Νά δώ και γώ τή θά κάνω τήν Αγγελική.

Σέ λίγο καιρό φεύγη και η αλεξάνδρα για τήν Κρήτη. Μά η Αλεξάνδρα ήτανε 16 χρονών και τα κατάφερνε. Μένω μόνη μου.

Πρώτα από όλα φοβόμουνα νά ανεβώ στην σοφήτα νά κοιμηθώ. Είχα δή τόσα πολλά πού ερχόντουσαν όλα μπροστά μου. Κάθησα 2-3 μέρες.

Ένα πρωϊμαζεύω τά ρουχαλάκια μου και βγένω νά πάω στην αδελφή μου. Μά δέ ήξερα τή οδό. Η αδελφή μου έμεναι στην οδό υπερίδου 17. Θυμόμουνα λίγα δρομάκια μετά. Δέν είξερα. Ροτούσα στους περαστικούς πού είναι η οδός Υπερίδου 17. Μου λέγανε από δώ θά πάς από κεί θά πάς. Τήν βρήκα.

Κάθησα λίγο στην πόρτα νά ξεκουραστώ. Σέ λίγο ανοίγη η πόρτα και βγένη ο Κύριος τής αδελφής μου. Αλλά δεν μέ πρόσεξε. Συκόνομαι και κτηπώ τό κουδούνι. Κατεβένη η άλλη υπερέτρια και μου ανοίγη. Μου λέει τί έπαθες Αγγελική πρωί πρωί. Εγώ φοβόμουνα τήν Αδελφή μου ότι θά μέ μάλωνε και δέν τής μήλησα

Πήγαμε στην αδελφή μου. Μόλις μέ είδε τό

κατάλαβε και μού είπε σέ δήρανε; Τής είπα όχι. Έφυγα. Έμηνά μόνη και φοβάμαι. Μού είπε θά ρχόμουνα νά σέ πάρω. Πήγαμε στην κουζίνα. Μού έδοσε γάλα τυρί. Ός τόσω έρχεται η Κυρία της και μέ βλέπη. Μέ χα΄δεψε και μού είπε τή έπαθες μορό μου. Τής τα είπε η αδελφή μου και είπε άς τό παιδί εδώ και θά δούμε. Ητανε πολύ καλή άνθρωποι. Είχανε τρία κορίτσια και αυτά πολύ καλά.

Μιά μέρα ήλθε μία κυρία πού καθότανε δήπλα από μάς. Μήλισε η κυρία τής αδελφής μου για μένα και μέ φωνάξανε νά μέ δή. Τής άρεσα τής κυρίας και είπε θά τό παρω τώρα. Όταν τελείσαν τήν κουβέτα μέ πήρε μαζή της.

Ήτανε τό σπίτι δήπλα. Είχε μία κόρη τήν λέγανε Μαρία και ο άνδρας της και μία μεγάλη υπερέτρια τήν λέγανε Χρυσούλα. Τό βράδυ ήλθε ο Κυριος και μέ είδε και μού είπε νά είσε καλό κορίτσι όπως είνε η αδελφή σου. Κάθε πρωί θά βάφης τά παπούτσια μου θά βάζης τήν ποδίτσα σου και θά είσε στό τραπέζη. Μού είπε ξέρης γράμματα; Τού είπα έμαθα στην Νύγδη λίγα και μετά στον Πόρο. Τώρα θά σέ μάθη η Μαρία πίο πολλά και όταν καθήσης κοντά μας θά σέ παντρέψω. Νά τώρα θά παντρέψω τήν Χρυσούλα.

Ήμουνα πολύ καλά. Η αδελφή μου ήτανε διπλα. Τα μπαλκόνια μας κοντά. Όταν φτιάχνανε γλυκά μέ φώναζε να μού μού δώση.

Εγώ ήχα ξεχάση πιά να θυμάμαι και να κλέω. Τό πάν ήταν η Αδελφή μου. Για μένα αυτή και εγώ και εγώ για αυτήν.

Έμηνά σε αυτό τό σπίτι κάμποσο καιρό. Ητανε πονόψηχη άνθρωποι. Καταλαβένανε την ορφάνια μας τόν ξερηζομό μας.

Σε λίγο καιρό έστειλε η Αλεξάνδρα γράμμα στην αδελφή μου και τής έγγραφε ότι βρήκε τόν Αδελφό της και είνε και μιά θεία μας στό ίδιο χωριό. Της μητέρας μας αδελφή. Η θεία μας η Ρηγούλα. Η αδελφή μου τήν ήξεραι. Εγώ όχι.

Η Αλεξάνδρα παρακάλεσε τήν θεία μου νά μέ πάρουνε στην Κρήτη. Αφού ήθελε η θεία μου πήρα τα πράγματα μου. Ένα μπαουλάκη από τό Γαλικό τό σπίτι ένα παπλοματάκη μίαν κουβέρτα ένα

σεντόνη μαξηλάρη καί της κούκλες μου. Πήραμε ένα καροτσάκη καί κατεβήκαμε στόν Πειραιά καί από κεί στό καράβη πού πήγεναι γιά τη Κρήτη.

Στό λιμάνη μέ περήμενε η Αλεξάνδρα με τόν μέ τόν Αδελφό της. Το μόνο πού γνώρισα ήταν η Αλεξάνδρα. Είχε μαζεφτή πολύς κόσμος. Εγώ δέν γνώριζα κανένανε. Όλοι λέγανε τού Καπετάν Νικολή τό παιδί είναι.

Είχε ο αδελφός τής Αλεξάνδρας ένα γαίδουράκι. Δέσανε τά πράγματα μου και φύγαμε γιά τό χωριό. Τά παιδιά πηγένανε μέ τά πόδια. Εμένα μέ καθήσανε στό σαμάρη.

Φθάσαμε στό σπίτι τής θείας μου. Εκεί μαζευτήκανε όλοι οι πατριώτες. Άλος από δώ άλος από κεί. Μέ ρωτούσανε γιά τούς δικούς τους μά εγώ δέν γνώριζα κανένανε.

Η χαρά πού είχα δέν μού βγήκε όπως νόμηζα. Βρήκα μία θεία εντελός αδιάφορη. Πολύ κρύα γυναίκα. Ούτε να μέ φυλήσει ούτε να μέ χαϊδέψη ούτε να μέ ρωτήση γιά τούς δικούς μου. Όσον μικρή καί άν ήμουν τό είχα προσέξη.

Μιά μέρα είχε ζημώση ένα ωραίο ψωμί. Τής λέω θεία να κόψω μία γονίτσα ψωμί καί μού είπε όχι. Νά πάρης από τό πανέρι να φάς. Τό πανέρι είτανε όλο ξερές κόρες. Αυτή δέν είχανε δόντια καίτρώνανε τήν ψήχα καί τής κόρες τής αφήνανε γιά μένα. Άν δέν τής έτρωγα μού τής έβρεχε να τλης φάω. Τή να έκανα. Ήθελα δέν ήθελα τής έτρωγα. Ο θείος μου τήν μάλωνε καί αυτή τού έλεγε να μή μηλάς εσεί.

Μιά μέρα τής είπα θεία θέλω ένα αυγό να βράσω καί μού είπε τά αυγά θά τά πουλύσω. Πήγεναι καί τά έλεγα στην Αλεξάνδρα καί μέ παρηγορούσε.

Στήν γοιτονιά είτανε μιά γυναίκα πού είχε δύο παιδιά καί πήγεναι να παίξομαι καί όταν έδεινε ψωμί καί τυρί έλεγα μέσα μου άς μέ έδηνε καί μένα. Όλα αυτά πού περνούσα δέν δέν τά γράψαμε στην Αδελφή μου.

Όταν μέ έστελναι να πάω στην βρύση μέ εύγαζε τά παπούτσια μου γιά να μήν τά παλιώσω. Εγώ είχα από το γαλικό σπίτι τέσερα ζευγάρια.

Μιά μέρα πήγα στο προάβλιο της Αγίας Ηρήνης να παίξω που πήγεναν όλα τα παιδιά του χωριού. Πήγα αλλά δεν έπεζα. Κάθησα σε ένα παιζουλάκι. Απέναντη ήταν ένα μεγάλο σπίτι και ήτανε δύο τρεις άνδρες και πατούσανε τα ξερά καπνά με μια μηχανή.

Εγώ κοιτάζα εκεί στα καπνά. Βγαίνει στο παράθυρο ένα παληκάρη και με κοιτάζε. Μετά κάτι είπε στους άλλους και ήλθανε όλοι στο παράθυρο και κοιτάζανε εμένα. Εγώ ντράπηκα και έφυγα.

Αυτός ρώτησε τον άνθρωπο που είχε τα καπνά να μάθη ποιανού είμαι. Τού είπε ο άνθρωπος ότι είναι του Καπετάν Νικολή του Πολύτη.

Η Αλεξάνδρα πήγαινε κάθε μέρα σε αυτό το σπίτι και τα ήξερε όλα ότι ροτούσανε για μένα. Πιανού είμαι. Η Αλεξάνδρα με την κόρη που είχαν τα καπνά είτανε φύλες και της τα είπε.

Τό παληκάρη που με κοιτάζε πήγε στο άλλο χωριό και τα είπε στην μάνα του ότι ήλθε ένα κοριτσάκι από την εχμαλοσία και είναι φωκιανό και μένει στην θεία του. Η μητέρα του παιδιού μάς ήξερε.

Είτανε λεί τα αμπέλια μας κοντά και πασηγνωστος ο Καπετάν Νικολής. Αυτός που είχε τα καπνά είτανε και αυτός από της Φώκαιες. Και αυτός ήξερα τον Πατέρα μου πολύ καλά. Αυτός που είχε τα καπνά είχε αρραβωνιάσει την κόρη του με τό ένα παληκάρη που πατούσανε τα καπνά. Είτανε αδέλφια. Ο μικρός ζήτησε εμένα.

Ήλθανε μια μέρα με την μητέρα του στο σπίτι της θείας μου και είπανε για μένα. Εγώ είχα πάη επάνω να κοιμηθώ. Ήτανε βράδυ. Όλα όσα λέγανε τα άκουσα η δέ θεία μου αμέσως ήπε τό ναί. Μετά φωνάξανε εμένα. Εγώ δεν κατέβενα γιατί τα άκουσα όλα. Έρχεται η θεία μου και με πάνει από τό χέρι και κατέβηκα με κρεμασμένα μούτρα. Έρχεται η μητέρα του και μου έλεγε εμείς κοριτσάκι μου ήρθαμε για σένα. Σε θέλει ο Γιός μου. Να μεγαλώσεις να σε πάρη γυναίκα του μια και γνωρήζομαι τον πατέρα σου.

Τότε εγώ της λέω να πάρη την αδελφή μου που είναι μεγάλη. Λέει τό παληκάρη δεν θέλω την

αδελφή σου. Θέλω εσένα.

Εγώ είχα σπαζοχολιάση με αυτά που άκουσα. Μετά συκόνεται τό παληκάρι και μου δείνη ένα μαντηλάκη. Τού λέω τή νά τό κάνω. Μού λέει νά μέ θυμάσαι. Δέν τό πήρα. Μού τό έβαλε στήν τσέπη μου.

Τό δέ πρωϊ άρχισε η θεία μου νά μέ πέζη. Εγώ δέν μηλούσα. Είχα πέση σε μιά στεναχώρια και έκλεγα. Πήγα και τό είπα στή Αλεξάνδρα. Αυτή τά ήξεραι όλα. Μού είπε νά τά γράψωμε στήν Κατερίνα νά δούμε τή θά πή και αυτή.

Τά γράψαμαι όλα. Μάς γράφη η Αδελφή μου νά δεχτώ μιά και είναι Πατριώτης και θά μεγαλώσης στά χέρια του. Θά συνηθήσης και θά έλθω και εγώ στήν Κρήτη Αγγελικάκη μου. Νά σε πάρω εδώ τή νά κάνεις. Για υπέρτρια δέν σε πέρνανε. Είσε μικρό ακόμα. Τέλος άκουσα τήν αδελφή μου και κάθησα.

Οπως γράφω παρακάτω ο κάπνουλος είχε αρραβωνιάση τήν κόρι του με τόν Μεγάλο αδελφό του Παληκαριού που ζητούσε εμένα.

Ήλθε ο καιρός να παντρεφτή η κόρι του. Θέλανε και μένα. Εγώ δέν ήθελα γιατί ντρεπόμουνα. Με τά πολλά με πήρανε έβαλα ένα άσπρο φορεματάκη που είχε έναν μεγάλο φγιόγκο στήν μέση και πήγαμε με τήν Αλεξάνδρα στο άλο χωριό που θά πήγαινε η νύφι. Έγεινε ο γάμος. Στρώσανε τραπέζια αρχήσανε τά όργανα. Ήτανε πολύ ωραία. Τελίωσε ο γάμος. Αρχήσανε και φεύγανε στα χωριά τους.

Έρχεται η Αλεξάνδρα και μου λέει εσύ δέν θά έρθης. Θά μείνης εδώ. Τό ξέρη η θεία σου. Εγώ έμεινα κόκαλο. Τέλος με τήν κουινιάδα μου γίναμε αδελφές. Τήν αγαπούσα και με αγαπούσε και αυτή. Όλες τής δουλιές τής κάναμε μαζή. Αφού μάς λέγανε τά τριγόνια.

Ο δέ αραβωνιαστικός μου άς τόν πούμε έτσι ήτανε πολύ καλό παιδί. Τέσσερα χρόνια που έμεινα μαζή του ποτέ δέν με φόβησε. Και άν μου έκανε κάτι θά τό έλεγα στήν μάνα του. Πρώτα από όλα τόν ντρεπόμουνα. Δέν μηλούσα μπροστά του. Δέν γελούσα. Δέν είχαμε καμιά επαφή. Μόνο με τήν Κουινιάδα μου και τή Σηνιφάδα μου είχα

σχέσεις. Η δέ πεθερά μου είχε ένα μίσος μαζί μου. Άν λουζόμουνα μού έλεγαι γιατί λούστηκα. Άν χτενιζόμουνα έλεγαι γιατί χτενήστηκα. Μιά ζήλια μία κακία μαζί μου. Εγώ λές και δέν ήμουν εκεί. Η κουνιάδα μου τήν μάλωνε.

Στήν Αδελφή μου δέν έγγραφα τίποτα. Η τύχη μου η κακειά δέν μέ άφηνε νά χαρώ ούτε τόν μόνο άνθρωπο πού είχα στόν κόσμο. Δέν περνά πολύς καιρός και έρχεται στόν Δάσκαλο τού χωριού μία εφημερίδα πού έγγραφε η Κατερίνη Νικολάου Πολύτη έπεσαι από τό μπαλκόνη τού Καπνοβιομήχανου Γιανουκάκη και σκοτώθηκε.

Πιθανόν νά τήν κνηγισε ο γιός του γιατί είχε πολά γδαρσήματα στό πρόσωπο και στόν λαιμό. Σκεφτήται όταν τό άκουσα. Τή έπαθα δέν ξέρω νά τό εκφράσω. Μέσα στά κλάματα και τής φωνές πού έκανα είπα ένα τραγούδι. Έμεινα πλέων έρημη σαν τό ξερό ποτάμι πού τό στερεύουν τά νερά και μένουν πέτρες και άμι. Όλο τό χωριό ήτανε στό σπιτι. Τότε έπεσα στήν αγκαλειά τού παλικαριού και είπα εσένα μόνον έχω.

Βάλαμο στόν πόνο μου δέν υπήρχε. Μόνον αυτόν πού αγκάλιασα. Έτσι ησθάνθηκα και τό έκανα. Έκτοτε πέρασε ένας χρόνος. Εγώ δέν μπορούσα νά τό χονέψω. Τήν νύκτα είχα εφιάλτες. Πώς νά τό κάνω ήταν για μένα μεγάλο χτήπιμα. Καλά λένε ο χρόνος γιατρέβη.

Μετά δύο χρόνια άρχισαν η χωριανή νά τού λέναι Μιχάλη πρέπει νά παντρευτής πιά. Ένας τσέλιγκας τού χωριού τού είπε. Μορέσή άν δέν πάρης τήν κοπελιά θά σε σκοτόσω. Αυτός πού τού είπε ότι θά τόν σκοτώση είτανε κρητικός.

Ήθειαι ο καϊμένος νά παντρευτούμε αλλά έκανε ο αδελφός του κουμάντο. Όλα τά ησοδήματα τά πουλούσε και τά έβάζε στήν τσέπη.

Ένας χωριανός παράτησε τήν περιουσία του και έφυγε γιατί μαλώνανε μέ έναν Κρητικό. Τότε πήγαι ο Μιχάλης στόν οργανισμό και ζήτησε νά πάρω εγώ τήν περιουσία. Μού ανήκε επηδής δέν είχα άλλον κληρονόμο.

Σέ λήγους μήνες μάς ειδοποιήσανε νά πάω εγώ νά υπογράψω για νά πάρω τήν περιουσία. Πήγα υπέγραψα Αγγελική Νικολάου Πολύτη εκ νέας

φοκαίας Σμύρνης. Μού δώσανε 140 ρίζες εελιαίς
ένα χωράφι ένα αμπέλι δύο κομάτια περιβόλη. Ο
δέ αδελφός του δέν τού έδωσε τίποτα.

Την ίδια χρονιά βγάλαμε 600 οκάδες λάδι. Τό
πουλήσαμε καί ετοιμάσαμε τόν γάμο. Φητέψαμε
καί τό περιβόλη από όλα τά είδη.

Φόρτωνε ο Καϊμένος τό άλογο καί τά πήγαινε στό
λιμάνη στά καϊκια καί τά πουλούσε. Εκεί
γνώρισε έναν καπετάνιο. Τόν ρώτησε ο
καπετάνιος άν είναι λεύτερος ή παντρεμένος.
Τού ήπαι ο Μιχάλης τώρα ετοιμάζομε για νά
παντρευτώ. Τότε είπαι ο Καπετάνιος εγώ θά
γείνω Κουμπάρος θέλεις; Πώς δέ θέλω. Στό άλο
ταξίδι θά είσαι έτοιμος καί θά μέ πάρης νά
πάμε στό χωριό νά σέ στεφανοσω.

Ήλθε ο Καϊμένος καί μού τά είπε όλο χαρά. Τέλος
πέρασαν οι μήνες ήλθε ο Καπετάνιος έγεινε ο
γάμος. Όταν έφηγε ο Κουμπάρος μάς είπαι θά
φροντίσω νά σέ βάλω στό λιμάνη νά φύγεις από
τό χωριό.

Όλα καλά μά η πεθερά μου δέν μπορούσε νά
καταλάβη ότι πάντρεψε τόν γιό της καί θά
έμεναι με τήν γυναίκα του. Κάθε μέρα μάλωνε μέ
τόν γιό της ότι πήρες τήν γυμνή καί τήν
έφεραις καί δέ σκέφτηκες τήν αδελφή σου. Ενώ
είχε πίο μικρό γιό. Αλλά τά έλεγαι όλα στόν
Μιχάλη.

Εγώ καθόμουνα σέ μία γωνιά χωρίς κανένα
δικαίωμα σέ αυτό τό σπίτι. Έλεγα μόνοι μου πού
νά πάω τή νά κάνω. Καλά όλα πού έφυγε καί από τό
σπίτι καί καθότανε στήν αδελφή της η δέ
κουριάδα μου έμεινε κοντά μας. Πήγεναι ο
άντρας μου νά τήν πάρη καί δέν ερχότανε.

Τέλος είπαμε σέ μία θεία του πού είχε ένα
σπιτάκη νά μάς τό δόση νά καθήσομαι. Είπε η
θεία του νά τό πάρουμε. Κουβαλήσαμε τά
πράγματα μας ένα κρεβάτι ένα μπαούλο τό
πάπλωμα μας δύο κουρελούδες καί τίποτα άλο.
Ήλθε η θεία του καί μάς έφεραι μία πήλινη
κατσαρόλα δύο πιάτα δύο πηρούνια κοτάλια. Από
τό λάδι πού κρατήσαμε για νά τρώμε γέμησε ένα
δοχείο καί τό πήγε στό Ρέθυμνο καί τό πούλησε
καί αγόρασε διάφορα. Αλεύρι μακαρόνια φασόλια
καί άλα. Τήν άλη μέρα ζήμωσα πέντε ψωμάκια

άναψα τόν φούρνο έβαλα και πατάτες για να κάνομαι σαλάτα.

Η κουινιάδα ερχότανε αλλά δέν μπορούσε να μάς φέρει τίποτε γιατί τά είχε όλα ο μεγάλος. Μετά άρχισε ο καϊμένος και έκοβε άγρια ξύλα και έκανε καμένα κάρβουνα και τά πήγεναι στην αποθήκη του κουμπάρου μας. Ο αδελφός τού κουμπάρου τά πλείρονε. Από αυτά τά ψώνια έλεγα στον άνδρα μου πήγαινε και στην μητέρα σου. Προπαντός καφέ ή ζαχαρι γιατί έπινε πολύ καφέ. Ξεχασα να γράψω πρήν παντρεφτουμε έλεγαι τόν γιό γης να μέ πάη υπιρέτρια να κάνω τά πράγματα μου.

Μά ο Γιός δέν τό δέχτηκε. Αυτά πού γράφω δέν είναι πηθανολογίες. Τά έχω περάση όλα. Μέσα μου έχουν μείνη αποθέματα και μέ τό παραμικρό κλέω.

Η πληγές δέν κλείνουν εύκολα τόσα πού περασα και μικρό παιδί πού ήμουν. Σε λιγες μέρες ήλθε ο Κουμπάρος και άρχισε να φτιάχνη τά χαρτιά για να τόν βάλει στο σωματείο. Εκρήθηκαν τά χαρτιά γιατί ήταν μικρός. Εκείνο τόν χρόνο κάνανε εκλογές. Ο Μιχάλης ψήφησε και αυτός και βγένει πρώτος.

Μπήκε στην δουλειά. Εγώ έμεινα στο χωριό γιατί ήμουν έγκλειος. Κάθε μέρα έφευγε στην δουλειά και τό βράδυ ερχότανε. Ητανε τό χωριό κοντά. Έηρθε ο καιρός γένισα και μετά νοικιάσαμε σπίτι στο ρέθυμνο και κατέβηκα και γώ μέ τό μορό.

Νοικίασε ένα σπίτι μέ 25 δραχμές τόν μήνα. Φέραμε τά πράγματα μας τά οποία ήτανε 1 μπαούλο ένα κρεβάτη μέ στριποδα δύο κουρελούδες. Αυτό ήτανε και τό στρόμα πού είχε πολύ λιγα μαλλιά μέσα. Τά κόκαλα μου πονούσανε στα σανίδια τού κρεβατιού. Δέν μέ νιάζανε αυτά. Αρκεί πού ένιωθα ασφάλισμένη και σείγουρησέ αυτόν τόν τόν άνθρωπο.

Έτανε πολύ συκρητημένος και διακρητικός άνθρωπος. Μέ καταλάβαινε και τόν καταλάβεναι. Αρκούσε η εκτίμηση πού είχαμε ο ένας τόν άλλον. Ένα βράδυ μου είπε. Αγγελική αύριο θά έλθη ένα καράβι και θά πάρει πολύ φορτίο και όσα πάρω θά πάμε να ψωνίσομαι. Δέν είχαμαι τραπέζη.

Τρώγαμε σέ μιά κούτα. Επέισης καρέκλες καί ότι χρειάζεταιαι ένα σπίτι. Ήλθε τό καράβι φόρτονε μιά βδομάδα. Πήρε μερδικό 4 χιλιάδες. Τότε ήτανε πολλά λευτά.

Πήγαμαι πήραμαι κρεβάτι στρόμα καρέκλες καναπέ μιά πιατοθήκη φορητή μέ ντουλάπια τραπέζη μέ λίγα πιατηκά. Σχεδόν ντήσαμε κάπος τό σπίτι καί σιγά σιγά πέρναμε ότι χρειαζότανε.

Περνούσα πάρα πολύ καλά. Ώς γιά τό μορό μάς έφεραι μιά ξαδέλφη του μιά κούνια καρυδένια μέ κουβερτούλες σεντονάκια μαξυλαράκια καί ότι άλο χριαζότανε η κούνια. Η ζωή μας πήγεναι πολύ καλά.

Σέ λίγες μέρες ήλθε άλο καράβη καί θά πέρναμαι καί άλα πράγματα.

Μιά μέρα ήλθε η πεθερά μου. Εγώ τήν περιποιήθηκα όπως άντα. Ήλθε ο άντρας μου τό μεσημέρη καί τού είπε ότι ένα παιδί γυρεύη τήν Σοφία τήν κουνιάδα μου. Ότι είναι καλό παιδί αλλά θέλη γάμο γρίγορα γιατί ήτανε ορφανός καί πώς θά τήν παντρέψω χωρίς τίποτα.

Τότε λέω στόν άνδρα μου μιχάλη νά τά δώσομαι τά πράγματα. Μού λέει τά δείνης; Ναι τά δεινω.

Λέει τής μάνας του νά κατεβή ο μικρός μέ δύο ζώα νά πάρει αυτά πού πήραμαι. Ήλθε ο κουνιάδος μου καί τά δώσαμε.

Σέλίγες μέρες ήρθε πάλη ένα βαπόρη καί πάλη τά πήραμαι τά πράγματα. Η πεθερά μου πιά ήτανε όλο ευχές καί έλεγαι σέ όλους σάν τήν Αγγελική δέν είναι καμία. Πέρασα πολλά στά χέρια της μά ποτέ δέν τής είπα λέξη.

Βαφτήσαμε τό παιδί. Μού ήπε ο κουμπάρος ότι όνομα θέλω εγώ νά βγάλομαι τό παιδί. Τού ήπα θέλω τού πατέρα μου τό όνομα. Νικολή. Τό βγάλαμαι Νικολή. Εγώ πιά είχα ξεχάση λίγο τά περασμένα. Τό κοίμηζα μέ νανουρίσματα καί μέ τραγούδια.

Πέρασαν 4 χρόνια καί μένω έγγιος στό δεύτερο παιδί.

Τά μεγάλωσα μόνη μου χωρίς κανέναν δικό μου άνθρωπο.

Αυτός ο άνθρωπος μού έδωσε όσοι βοήθεια έπρεπε στην ορφάνια μου. Στην γειτονιά μάς ζηλέβανε πού ήμασταν τόσο αγαπημένη.

Άν δέν τόν ρωτούσα δέν γεινότανε τίποτα. Καί αυτός εμένα.

Έχω παράπονο στον Θεό πού δέν μέ άφησε νά χαρό τήν αδελφή μου'. Αυτή εμένα καί εγώ εκείνη. Καί πάλη τόν ευχαριστώ για όλα τά άλλα πού μού χάρισε.

Στά επτά χρόνια κάνω καί τό τρίτο παιδί. Τό πρότο αγόρι καί τά δύο κορίτσια. Τό ένα βγάλαμαι Μαρία τής Παναγίας τό όνομα γιατί η Παναγία μέ φύλαξε στά όσα πέρασα. Τό άλλο τό βγάλαμαι Παρασκευή τής πεθεράς μου τό όνομα. Είμασταν μία οικογένεια σοστή καί αγαπημένη. Καί τά τρία βγάλανε τό γυμνάσιο. Ο γιός μου έγινε πρότος Καπετάνιος η Μαρία μου φιλόλογος η μικρή λογήστρια. Ευχαριστώ τήν Παναγία πού μέ βοήθησε νά κάνω τά παιδιά μου όπως μελετούσα.

Όταν γένισα τό πρότο παιδί είπα στον Άνδρα μου άν κάνομαι καί άλλα παιδιά τί θά γύνονε σέ τούτο τό χωριό μέ 10 οικογένειες καί μού είπαι εμείς δέν έχομαι δυνάμης για σπουδές.

Καί όλοι νύκτα δέν κοιμήθηκα τό τί πρέπει νά κάνω. Τό δέ πρωί μού είπαι γιατί απόψε ήσουν ανήσιχη καί τού είπα γιαυτό πού μού είπες. Εγώ σκέφτηκα πολύ. (;) καί σου απαντώ. Εσύ μού δείνης τά λεφτά καί γώ θά τά αναλάβω. Θέλω να ζήσουν τά παιδιά μας καλήτερα από μάς. Μού απάντησε πολύ καλά.

Όταν ο καιρός πέρασε λίγο τού είπα θέλω νά πάρω ένα φόρεμα καί μού είπε αφού ήθελες σπουδές. Αυτό μέ πήραξε πολύ. Δέν τού απάντησα. Τέλος πέρασε ο καιρός. Βγάλανε τά παιδιά τό γυμνάσιο ήλθανε στην Αθήνα έδωσαν εξετάσις. Πήρε ο Νίκος τό δίπλωμα τού τρίτου καπετάνιου η Μαρία δείνη και μπενει μέ υποτροφία φηλόλογος.

Τότε μού είπε. Περπατώ μιά πηθαμή από τήν γή

ψηλά. Εγώ δέν τό κατάλαβα. Τού λέω τί θά πή αυτό
καί μού είπε έχω γιό καπετάνιο καί Καθηγήτρια.
Δέν ήταν ότι δέν ήθελαι αλλά φοβότανε τό
χρέος. Νόμιζε ότι θά χρεώνόμασταν. Αλλά
δουλέψαμαι καί οι δύο πάρα πολύ. Εκείνος στήν
δουλειά του καί εγώ στήν περσιουσία. Έφεβγα τό
πρωϊ μέ τά πόδια δύο ώρες δρόμο καί μάζεβα
ελιές ως τό βράδυ. Γύριζα τό βράδυ σπίτι μου
φορτομένη πατάτες κρεμύδια ροδάκινα
πορτοκάλια μανταρίνια. Τά είχαμαι όλα στό
χωριό σέ ένα μικρό σπιτάκη.

Νά πάω νά βγάλω τό λάδι στό άλλο χωριό. Δέν μάς
έλειπε τίποτα. Σέ αυτόν τόν κόσμο πού
γεννηθήκαμαι πρέπει νά τά αντέξομαι καί τά
καλά καί τά κακά. Εμένα η καρδιά μου είνε
βαμένη από τά πολλά πού πέρασα. Αλλά τόν κόσμο
τόν βρήκα μόνη μου καί ανέβηκα σέ όλες τής
ανηφοριές πού συνάντησα. Δέν παρασήρθηκα
πουθενά.

Θά γράψω ένα ποιηματάκη πού μού τεριάζη.
Παραπονούμε στόν Θεό τί άδικα πού κρίνει.
Αλλού λυπάτε καί πονεί καί αλλού τα βάσανα τα
δίνει.

Άν πεθάνω καί υπάρχει άλλη ζωή πού λένε θά τό
πώ στόν Θεό. Καί πάλιν τόν ευχαριστώ πού δέν μέ
άφησε νά παρασυρτώ σέ κακό δρόμο. Είχα τήν
δύναμη τήν εσωτερική καί τά ξεπέρασα όλα μόνη
μου. Έδωσα στά παιδιά μου μιά στήριξη. Αυτό
πρέπει νά κάνει ο κάθε γονιός. Θυμάμαι πάρα
πολλά νά γράψω αλλά δέν αντέχω νά επανέλθω σέ
αυτόν τόν κόσμο πού πέρασα. Συχωρώ αυτούς πού
μέ μεγάλωσαν καί τόν Θεό.

Η ζωή μου η ψυχή μου η καρδιά μου είναι τά
παιδιά μου μόνο καί μόνο.